

Kader Cluster Natuur & Water oktober 2019

Actieplan 1 miljoen bomen

www.limburg.nl

provincie limburg

Kader Cluster Natuur & Water oktober 2019

Actieplan 1 miljoen bomen

www.limburg.nl

provincie limburg

Voorwoord

Voor u ligt het actieplan 1 miljoen bomen, waarin beschreven wordt hoe we de aanplant van deze 1 miljoen bomen willen gaan realiseren. Deze groene ambitie is één van de ambities in het collegeprogramma 2019/2023 'Vernieuwend Verbinden'.

Naast kwantiteit willen we ook de kwaliteit waarborgen door meerdere doelen tegelijkertijd te realiseren. Bijvoorbeeld door mens en natuur dichterbij elkaar te brengen, de biodiversiteit te verbeteren, koolstof op te vangen en zuurstof terug te geven en ons Limburgse leefgebied aantrekkelijk te maken.

Momenteel zijn er al talloze initiatieven vanuit de samenleving die het verdienen om mee te ondersteunen. Dat is mooi maar het mogen er nog meer worden. Dit 1 miljoen bomenplan helpt daar bij en is tevens een opstap naar de actualisatie van het Limburgse bosbeleid dat in 2020 gestalte krijgt.

Namens het College van Gedeputeerde Staten,

Hubert Mackus

Gedeputeerde Landbouw, Landschap en Mobiliteit

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	9
2.	3-sporen aanpak	11
2.1.	Stedelijk gebied	11
2.2.	Buitengebied	11
2.3.	Natuurgebied	11
3.	Kansen en relaties met andere ontwikkelingen	13
3.1.	Kwaliteit Limburgse Centra	13
3.2.	De Kwaliteitslag Natuur	13
3.3.	Overige samenhang	14
4.	Brede samenwerking	17
5.	Uitvoering en financiën	19
6.	Bijlage I	
	Overzicht van lopende initiatieven (niet uitputtend)	21

1 Inleiding

In het collegeprogramma 'Vernieuwend Verbinden' is de ambitie opgenomen om binnen twee statenperiodes 1 miljoen bomen te planten. Dit voorstel bevat een plan van aanpak om deze doelstelling te realiseren en legt tevens aan uw Staten voor om € 2 mln te voteren uit de intensiveringsmiddelen om een start te maken met de uitvoering van het plan. Met het aanplanten van 1 miljoen bomen willen we niet alleen een kwantitatieve slag maken maar ook een kwalitatieve. Een boom is niet alleen natuur, het is ook landschap, cultuurhistorie, gevoel, recreatie en leefbaarheid. Het 1 miljoen bomenplan heeft dan ook relaties met verschillende provinciale doelstellingen. Bomen zorgen voor een gezonde lucht, slaan CO₂ op, kunnen biodiversiteit verbeteren, vangen fijnstof op van autowegen, industrie en veehouderijen, voorkomen hittestress en leveren in het algemeen een onmisbare bijdrage aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Onze bomenambitie kan hiermee meerdere vliegen in één klap slaan. Deze koppeling zoeken we nadrukkelijk op en we willen tegelijkertijd pragmatisch te werk gaan. Er zijn namelijk al veel maatschappelijke initiatieven (zie bijlage voor een voorlopige opsomming) waar we bij aan willen sluiten en die we willen stimuleren. We bespeuren heel veel positieve energie in de samenleving voor de aanplant van extra bomen. We nemen het aantal van een half miljoen bomen als streefwaarde voor de huidige collegeperiode. Het valt niet uit te sluiten dat de gestelde streefwaarde eerder zal worden bereikt dan gepland en dat de doelstelling kan worden aangescherpt. Over de uitvoering van dit actieplan zullen we daarom periodiek rapporteren. Naast het actieplan 1 miljoen bomen zal in 2020 de bosnota van 1998 worden geactualiseerd. Dit ook in het kader van de landelijke vernieuwde bossenstrategie die in 2020 aan de orde komt.

Inhoudelijk maakt dit beleid onderdeel uit van de gedecentraliseerde opgave natuurbeleid van de provincies zoals beschreven in de natuurvisie (in 2016 vastgesteld). Qua regelgeving wordt aangesloten bij:

- Europees beleid (LULUCF-verordening van mei 2018; Land Use and Land Use Change and Forestry)
- Landelijk beleid
- Nationale Bossenstrategie die naar verwachting in het voorjaar 2020 aan de Tweede Kamer zal worden voorgelegd.
- Landelijke uitwerking van het Klimaatakkoord waar terreinbeheerders worden opgeroepen om samen met de provincies te zorgen voor 6.000 ha nieuw bos in heel Nederland. Overigens is daarin ook een gemeentelijke inspanningsopgave opgenomen om het aantal bomen jaarlijks met 1% te laten toenemen.
- Provinciaal beleid

In aansluiting bij bovenstaande zaken zal het huidige Limburgse bosbeleid in 2020 worden geactualiseerd. In die zin kan dit actieplan als een opstap worden gezien voor die aanpassing.

Daarnaast raakt dit actieplan ook lopende provinciale beleidsdossiers zoals het CO₂ en stikstof beleid, natuur- water, en landschapsbeleid.

2 3-sporen aanpak

Het actieplan kent een aanpak gericht op de drie onderstaande gebieden:

2.1 Stedelijk gebied

Met stedelijk gebied bedoelen we het gebied binnen de bebouwde kom. Onze grootste ambitie binnen het stedelijke gebied is naast het planten van bomen ook het mobiliseren van maatschappelijk draagvlak. Om het groen in het stedelijk gebied meer te gaan promoten denken we aan verschillende acties die burgers enthousiast kunnen maken. Eén van de ideeën die we hebben is bijvoorbeeld aansluiten bij het IVN met het tiny forest/ tiny tuiny concept. Een Tiny Forest is een dichtbegroeid, inheems bos ter grootte van een tennisbaan, waar buurtbewoners de Nederlandse natuur ontdekken. Naast het IVN heeft Stichting IKL ook een groot netwerk met reeds bestaande bosplant-initiatieven die we graag willen ondersteunen. Hier ligt ook een nadrukkelijke lijn met het kader 'Kwaliteit Limburgse Centra' dat parallel aan dit actieplan ook aan Provinciale Staten wordt voorgelegd. Belangrijke overeenkomst is dat ook daar de gemeenten als belangrijke partner worden gezien in de realisatie van de beoogde doelen.

2.2 Buitengebied

Naast het stedelijk gebied zien we ook veel kansen in het buitengebied. Het buitengebied omvat de agrarische gronden, gronden langs wegen en recreatie gebieden (natuur behandelen we onder een speciaal kopje; natuurgebied). In het buitengebied zien wij opties zoals; erfbeplantingen, beplanten van bermen, laanstructuur bestaande uit een mix van soorten, mogelijkheden voor voedselbossen etc. De karakteristieke omgeving rondom dorpen en kernen kan benut worden door kleinschalig landschap waarin verschillende bouselementen als boomgaarden, voedselbossen, landschapselementen als hagen en graften bijeen te brengen in een groen raamwerk. Ook zien we in het buitengebied kansen om restgronden in te zetten langs wegen (bijvoorbeeld de Buitenring Parkstad), waar bomen aangeplant kunnen worden.

2.3 Natuurgebied

Binnen ons kader willen we ook bomen aanplanten op bestaand natuurgebied. Zo willen we zo veel mogelijk aansluiten op gronden die al de functie natuur hebben of waar initiatiefnemers de kwaliteit van hun leefomgeving willen verbeteren en hun grond kosteloos ter beschikking willen stellen. Het omzetten van grond naar natuur is natuurlijk ook een mogelijkheid, maar gaat mogelijk gepaard met extra kosten wanneer er sprake is van afwaardering. Het is niet de bedoeling dat de beschikbare middelen opgaan aan afwaarderen. Het bestaand natuurgebied kan zijn in de vorm van de fauna-kruidenrijke graslanden maar ook bestaand bos waar we de kwaliteit van willen verhogen. Denk hierbij aan het toevoegen van soorten met een hoge bio-diverse waarde en die verzuring van de bodem kunnen tegengaan. Fauna-kruidenrijke graslanden kunnen kwalitatief worden opgewaarderd door het aanplanten van groepen bomen als landschapselementen. Deze graslanden worden dus niet bebost. De samenhang met de Kwaliteitslag Natuur wordt verder uitgelegd onder het kopje 'Kansen en Relaties met andere ontwikkelingen'.

3 Kansen en relaties met andere ontwikkelingen

Hieronder volgt een korte toelichting over de samenhang met de

- kader 'Kwaliteit Limburgse Centra'
- Kwaliteitsslag Natuur
- Overige samenhang

3.1 Kwaliteit Limburgse Centra

De ambitie om 1 miljoen bomen te planten kan prima aanhaken bij de in het kader 'Kwaliteit Limburgse Centra' gestelde doelen rond het versterken van de kwaliteit van centra in de Limburgse kernen, dorpen en steden. Daar kan ook het ideale platform worden gevonden voor individuele initiatieven om krachten voor uitvoering te bundelen. Zeker binnen het thema 'Energie en klimaat' waar het planten van bomen als een positieve actie kan bijdragen aan het vergroten van de CO₂-opslag.

3.2 De Kwaliteitsslag Natuur

Het betreft hier een ambitie om een kwaliteitsslag te maken binnen reeds gerealiseerde nieuwe Limburgse natuur. Over doel, reikwijdte en aanpak van deze kwaliteitsslag wordt Provinciale Staten nog dit jaar geïnformeerd en de inhoud laat zich beknopt samenvatten in de volgende punten:

- Er loopt reeds enige jaren een kwaliteitsslag in de Limburgse Natura2000-gebieden via de implementatie van de maatregelen uit de opgestelde Natura2000-plannen. Het gaat hier onder meer over uitvoering van maatregelen uit de zogeheten 'gebiedsanalyses'.
- Sinds begin 2019 is een extra kwaliteitsslag gaande die zich richt op de inrichting van de resterende nog te realiseren areaaluitbreidingen binnen Goudgroene natuur via zwaardere inrichtingsmaatregelen.
- Een nieuwe actie richt zich verder op een aantal habitattypen bij een 6-tal Natura2000-gebieden in reeds gerealiseerde areaaluitbreidingen met het natuurbeheertype Kruiden en faunarijke graslanden (Kfg).
- Bosontwikkeling ten behoeve van CO₂-binding kan helpen om extra kwaliteitsverhogende maatregelen te treffen in de overige reeds gerealiseerde areaaluitbreidingen met natuurbeheertype Kruiden en faunarijke graslanden (dus buiten de onder C genoemde gebieden).

Er wordt in de gerealiseerde areaaluitbreidingen in principe gestreefd naar een zo hoogwaardig mogelijk natuurdoeltype. Bosontwikkeling kan daar - op termijn - aan bijdragen, zeker op de van nature rijkere gronden (löss, leem en kleigronden) aangezien zich daar soortenrijkere en beter tegen ziekten en plagen beschermde bostypen kunnen ontwikkelen. Bovendien zijn dat binnen Limburg de zeldzamere bostypen. Vanuit het streven naar biodiversiteitsherstel en actieve soortenbescherming is kleinschalige afwisseling van bos met graslanden, struwelen, poelen e.d. te prefereren boven bos dat niet afgewisseld wordt door andere vegetatiestructuren. Bosontwikkeling via aanplant van bomen leidt namelijk tot een onnatuurlijke soortensamenstelling en past daar niet of alleen bij hoge uitzondering in.

Aangezien in Limburg binnen Goudgroen ongeveer 7.000 ha Kruiden- en faunarijk grasland aanwezig is en de kwaliteitsslag conform d. zich slechts uit zal strekken over circa 350 ha, is er in principe wel ruimte over voor de kwaliteitsslag via bosontwikkeling en voor kwaliteitsverhoging via soortgerichte inrichting. Bosontwikkeling op de Kfg - met inachtneming van de voorwaarde dat er een natuurlijk bos wordt ontwikkeld - heeft als voordeel dat er geen grondkosten betaald hoeven te worden. Daarnaast zijn door de terreinbeherende natuurorganisaties (TBO's) recent al zo'n 200 ha aan door hen geschikt geachte locaties aangedragen voor bomen/bosontwikkeling.

Het 1 miljoen bomenplan in relatie tot houtkap

De doelstelling van dit actieplan richt zich op het planten van extra bomen. Toch is in sommige gevallen ook houtkap noodzakelijk. Het is goed om daar even bij stil te staan. Er zijn namelijk verschillende vormen van houtkap. Ten eerste kan het gaan om regulier bosbeheer, waarbij bijvoorbeeld individuele bomen weggehaald worden zodat meer licht op de bosbodem valt waardoor nieuwe soorten makkelijker kunnen opkomen. Daarnaast kan kap plaatsvinden om zieke bomen te verwijderen om te voorkomen dat plagen/ infecties zich verspreiden naar omliggende bomen. Tot slot is kappen soms nodig voor natuurherstel vanwege Europese natuurdoelstellingen (Natura-2000). Veel van deze doelsoorten bevinden zich in landschappen als open vegetaties, water en loofbos en slechts zelden in naaldbos, waardoor het soms nodig is om naaldbos te vervangen voor andere natuurdoeltypen.

We realiseren ons dat noodzakelijke boskap zoals hierboven beschreven, vooral als het gaat om de wat grotere en oudere bomen, een paradoxale doelstelling lijkt ten opzichte van de ambitie om 1 miljoen bomen te planten. Het blijft daarom van het grootste belang om adequaat te communiceren waarom en wanneer boskap noodzakelijk is en hoe we zoeken naar een goede balans tussen deze twee ambities. Het is de bedoeling om netto 1 miljoen bomen extra te planten.

3.3 Overige samenhang

Het bomenplan zal ook in de uitvoering nauw samenhang hebben met het landschappelijke beleid. Ook zal nauw worden samengewerkt met provinciale wegen om te zien of zich daar mogelijkheden voordoen.

4 Brede samenwerking

Er zijn weinig beleidsvoornemens of actieplannen die op zo'n brede steun uit alle lagen van de bevolking en het bedrijfsleven kunnen rekenen. Verschillende partijen zoals de provincie, gemeenten, particulieren, organisaties, commerciële partijen en de burger worden bij elkaar gebracht om samenwerking te realiseren. Voorbeelden van partijen met wie we al contact hebben gezocht zijn te vinden in bijlage 1.

Met het bomenplan sluiten we graag aan bij de initiatieven uit de samenleving. Veel vrijwilligers en maatschappelijke organisaties (zoals het IVN en IKL) zetten zich in voor de natuur. Maar ook een recent initiatief van 'Earth Ambassadors' (www.earthambassadors.nl) blijkt in staat op korte termijn een 10-punten plan op te leveren met een groot commitment van de kant van ondernemers, burgers en andere partijen. We zien ook mogelijkheden voor agrariërs en organisaties als Agrobosbouw die een bijdrage kunnen leveren, denkend bijvoorbeeld aan erfbeplantingen. Via het Waterschap en gemeenten vragen we aandacht voor bomen bij beekherstel (beekdalbrede benadering) en stedelijke ontwikkeling. Tot slot zoeken we ook de samenwerking op met geïnteresseerde partijen zoals Sunweb en Trees for All om samen meer bomen te kunnen realiseren. Zo heeft de provincie sinds 2018 een partnership met Wielerploeg team Sunweb. Een van de resultaatsdoelstellingen die met Team Sunweb voor 2019 en voor 2020 wordt opgenomen is voldoen aan onze beleidsdoelstellingen m.b.t. duurzaamheid. Zij compenseren voor het team alle CO2 uitstoot die zij op jaarbasis doen door het planten van bomen (aanschaf, aanleg en beheer) in het kader van het Trees for All / Go Green programma. In de bijlage bij dit actieplan is ter info een overzicht opgenomen van de reeds gelegde contacten en in kaart gebrachte initiatieven.

5 Uitvoering en financiën

Om de benodigde kosten voor dit Bomenplan te dekken stellen wij u voor om € 2 mln te vóteren uit de intensiveringsmiddelen 'Natuur, Landschap en Water' zoals in het collegeprogramma genoemd. Er zal ook inzet worden gepleegd om andere middelen te betrekken bij de uitvoering van deze ambitie. Zo zijn er reeds middelen toegezegd door het Rijk bij de presentatie van het Klimaatakkoord, maar onduidelijk is nog hoe en wanneer deze besteed zullen worden. Daarover gaan we in gesprek met het rijk, mede met onze collega-provincies. Daarnaast zal ook worden ingezet op de mogelijkheid om aanspraak te maken op bestaande fondsen zoals bijvoorbeeld het Elisabeth Strouven fonds.

Beschikbare gronden

Op korte termijn willen we de mogelijkheden van bomenplant op provinciale gronden in beeld brengen. We spannen ons in om binnen onze provinciale grondportefeuille aantallen hectare beschikbaar te stellen voor aanplant van bomen. In samenwerking met bijvoorbeeld de gemeenten zal bezien worden hoe die optimaal ingezet kunnen worden. Voor de langere termijn willen we grondeigenaren binnen de provincie stimuleren om gronden voor de aanplant van bomen in te zetten. Zo hebben we in eerste instantie al contacten gelegd met de terreinbeherende organisaties om naar hun terreinen te kijken. In eerste instantie lijken we daarmee ook nog een kwaliteitsslag in bestaande natuur (i.c. de kruiden- en faunarijke graslanden) te kunnen bewerkstelligen.

Subsidieregeling

De voor het bomenplan beschikbaar te stellen middelen willen we voor een deel toekennen via subsidiëring. Dit kan via een subsidieregeling of via incidentele subsidietoekenning. Randvoorwaarde bij een subsidieregeling is dat het een eenvoudige regeling dient te zijn. Eenvoudig in de opzet en eenvoudig in de uitvoering met een beperkt aantal criteria waaraan kan worden getoetst. Het is belangrijk om zo snel mogelijk met de uitvoering van de regeling te starten zodat in het voor bomen gunstige plantseizoen van de winter al gestart kan worden met de aanplant. Gemeenten zijn een belangrijke doelgroep die ook het vermogen hebben naar een samenhangend geheel te kijken in hun geografisch gebied. Dit geldt ook voor de terreinbeherende organisaties.

Bij de criteria kan gedacht worden aan: Cofinanciering door aanvrager (tot 50% provinciale bijdrage), instandhoudingsplicht, geen vervangingsfinanciering aanvrager, vernieuwend/creativiteit maar ook spreiding over Limburg. Gelet op de snelheid waarmee we tot verdere uitvoering willen komen stellen wij aan u voor om ons college te mandateren voor het vaststellen van een algemene subsidieregeling voor het Bomenplan.

Norm cijfers en achtergrondinformatie

De 2 miljoen euro die we voor het 1 miljoen bomenplan willen gaan inzetten is bedoeld als cofinanciering om daarmee het beoogde doel te bereiken. Voor het aanplanten van bomen zijn er aanschafkosten, aanplantkosten en vaak ook beheerkosten. Hoe hoog de aanschafkosten zijn van bomen hangt af van een aantal factoren. Denk hierbij aan de soort beplanting (solitaire bomen, bosplantsoen ...), de afmetingen zoals de dikte en hoogte van een boom en de boomsoort. Hieronder ter oriëntatie een aantal normbedragen die inzicht geven in het nodige budget voor de aanplant van 1 miljoen bomen.

Bijvoorbeeld de aanschafprijs van 1 miljoen jonge kleine boompjes kost al gauw 2 miljoen euro (bosplantsoen), terwijl de aanschaf van 1 miljoen volwassen bomen al gauw 65 miljoen euro kan gaan kosten. Hier heb je nog geen grondkosten betaald, verzorging van de bodem, aanplantkosten en beheerkosten. Afwaardering van landbouw grond (€60.000) naar bosgrond (€6000) kost gemiddeld €54.000 per ha. Daarnaast is het belangrijk om in acht te nemen dat bomen in stedelijk gebied vaak veel duurder zijn dan bomen in het buitengebied. Voor de aanplant van 1 miljoen jonge bomen is er ongeveer 250 ha grond nodig (uitgaande van 4000 jonge bomen per hectare in de opstartfase). Bovenstaande becijfering houdt geen rekening met uitval.

Bovenstaande maakt duidelijk dat we met enkel de inzet van € 2 mln. de doelstelling voor deze periode niet kunnen halen. Cofinanciering via onze (publieke en private) partners zal dienen bij te dragen aan onze gezamenlijke doelstelling. Daar zetten we dus ook op in. Via de reguliere P&C cyclus informeren we uw Staten over de voortgang en we plannen een evaluatiemoment na twee jaren.

6 Bijlage I Overzicht van lopende initiatieven (niet uitputtend)

Bij onderstaande voorbeelden ziet de provincie voor zichzelf een rol weggelegd afwisselend als mede-initiator, co-financier, ondersteuner maar ook als verbinder. Naast onderstaande initiatieven hebben we ook contact gezocht met bedrijven zoals BTL Advies, Heusschen Copier, Stichting IKL en IVN. Zij kunnen met hun uitgebreide netwerk en kennis bijdrage leveren aan de doelstelling.

Initiatiefnemer	Initiatief
Gemeente Weert	10 ha landbouwgrond samen afwaarderen (onzeker), 5000 stadsbomen, 5000 bomen in bomenactie met burgers, cofinanciering van 2,50 per m2
Gemeente Sittard Geleen	Aanplanten van 9200 struikjes en 50 grote bomen.
Gemeente Eijsden-Margraten	Weten al zeer gedetailleerd wat ze willen, vooral gericht op vergroenen van de leefomgeving. Niet alleen bomen maar ook hagen
Gemeente Maastricht	Vergroenen van schoolpleinen
Gemeente Venlo	1plus1-plan, groene impuls openbare ruimte van Venlo
Gemeente Kerkrade	Ambities voor uitbreiden levensbomenbos, laanwegen met een mix aan soorten, vergroenen openbare ruimte
Gemeente Vaals	Inrichtingsvoorstellen Perceel Bokkeböschje te Vaals
Bosgroep Zuid - Beek	Uitbreiding van een levensbomenbos in beek.
Stichting Steenbreek	Van verstening naar vergroening
Provincie (eigen initiatieven)	het planten van bomen op afsnijdseltjes (restjes gronden langs wegen naast akkers), kansen in gebiedsontwikkelingsprojecten (zoals Ooijen-Wanssum), bomen plaatsen langs de buitenring etc.
Trees for All (strategische partner)	TFA is een goed doel die fondsen werft voor duurzame bosprojecten in binnen- en buitenland. Zij selecteert (bos) projecten die voor een bijdrage in aanmerking komen en hanteert daarbij bepaalde uitgangspunten.
Wielerploeg Sunweb (Strategische partner)	Zij compenseren voor het wielerploeg team alle Co2 uitstoot die zij op jaarbasis doen door het planten van bomen
Earth Ambassadors	Tienpuntenplan aangeboden, gebaseerd op ideeën vanuit het veld. Hebben een zeer groot netwerk opgebouwd.
Waterschap	Beschaduwden van beken in het kader van de KRW... Zoeken naar co-financiering
Particulier	Particuliere locatie van ca. 3.00 ha groot in de gemeente Roermond (zuid).
TBO's (SBB, NM, LL)	Op basis van eigen ambities worden extra bomen geplant.

Colofon

Uitgave | Provincie Limburg

bezoekadres: Limburglaan 10 Maastricht | postadres: Postbus 5700 6202 MA Maastricht

tel.: +31 (0)43 389 99 99 | e-mail: postbus@prvlimburg.nl | www.limburg.nl

